

**PRACOWNIA
GASTRONOMICZNA KLASA
ITŻIUG-4
KLASA ITŻIUG-5**

**METODY I TECHNIKI
OBRÓBKI WSTĘPNEJ MIĘSA
ZWIERZĄT RZEŻNYCH**

**Alina Zaręba
Izabela Żero**

ZADANIE:

- Zapoznaj się ze skanami dotyczącymi obróbki wstępnej mięsa zwierząt rzeźnych
- Z dostępnych Ci surowców wykonaj dowolną potrawę z mięsa zwierząt rzeźnych z dodatkami jakie lubisz. Mile widziane będą też warzywa podane np. w postaci surówki (W ostatnim slajdzie zobaczysz przykładową recepturę. Możesz z nich skorzystać, ale nie musisz.)
- Danie wyporcuj, zrób zdjęcie.
- Wypisz etapy procesu obróbki wstępnej, którym poddałeś mięso.
- Zdjęcie i krótki opis wyślij na adres swojego nauczyciela do 30 kwietnia:

Izabela Żero: izabelazero@wp.pl

Alina Zaręba: zarebaala2@gmail.com

UWAGA!

- Nie wychodź na zakupy!!!
- Potrawę sporządź z produktów, które aktualnie posiadasz.
- Jeśli nie masz któregoś z surowców, napisz do swojego nauczyciela. Na pewno wspólnie ustalicie zmianę formy zadania.
- Powodzenia 😊

11.2. Obróbka wstępna mięsa, podrobów i dziczyzny

Do przerobu w zakładach gastronomicznych trafiają półtusze lub elementy gastronomiczne. Znacznie zmniejsza to liczbę operacji obróbki wstępnej i skraca czas przygotowania mięsa do procesów technologicznych. W celu uzyskania dobrej jakości potraw mięso i podroby należy poddać obróbce wstępnej. Do obróbki wstępnej zalicza się takie procesy, jak:

- rozmrażanie,
- mycie,
- wykrawanie,
- porcjowanie,
- pobijanie i formowanie.

Zabiegi dodatkowe:

- wykańczanie półproduktów,
- szpikowanie,
- peklowanie,
- marynowanie.

Rozmrażanie

Rozmrażanie należy przeprowadzać powoli, w niskiej temperaturze (0–4°C). W obniżonej temperaturze wzrasta hydrofilowość białek. Z kolei woda wydzielana z topniejących kryształków lodu jest stopniowo wchłaniana i wiązana przez odbudowujące się struktury białek. Wyciek soku podczas tak prowadzonego rozmrażania jest niewielki. Niska temperatura hamuje również rozwój większości drobnoustrojów chorobotwórczych.

Mycie

Cały kawałek mięsa przeznaczony do rozdrobnienia należy myć szybko, pod strumieniem bieżącej wody. Mięsa chude myje się zimną wodą, mięsa o dużej zawartości tkanki tłuszczowej – wodą ciepłą. Umyte pozostawia się do ocieknięcia. Mycie mięsa rozdrobnionego powoduje straty składników, głównie rozpuszczalnych białek i witamin z grupy B, które przechodzą do wody.

Wykrawanie

Konieczność zastosowania wykrawania zależy od przeznaczenia mięsa i może obejmować usuwanie kości, powięzi, ścięgien, tłuszczu (np. polędwica).

Usuwanie kości

Usuwa się kości umiejscowione głęboko w dużych skupiskach mięśni (udziec, szynka, łopatką). Cięcie wykonuje się wzdłuż kości. Częściowo usuwa się kości, np. ze schabu przeznaczonego do pieczenia lub na kotlety z kostką. Całkowicie usuwa się kości z mięsa przeznaczonego do pieczenia, duszenia i smażenia. Nie usuwa się kości z mięsa przeznaczonego do gotowania wywarów (tworzenie smaku).

Usuwanie powięzi i ścięgien

Dokładnie usuwa się ścięgna i powięzi z mięsa przeznaczonego do smażenia. Smażenie trwa zbyt krótko, aby nastąpiło uwodnienie kolagenu. Tkanka łączna pozostaje twarda i sucha oraz deformuje kawałki na skutek kurczenia się. **Częściowo** usuwa się tkankę łączną z mięsa przeznaczonego do duszenia i pieczenia (tylko z powierzchni). Gotowanie zapewnia odpowiednie przemiany tkanki łącznej, jej usunięcie nie jest więc potrzebne.

Usuwanie tłuszczu

Jeżeli mięso pokrywa duża warstwa tłuszczu, należy ją zredukować do grubości około 2–3 mm. Nadmiar tłuszczu powoduje duże ubytki masy na skutek wytopiania, może też wpływać na smak i zapach gotowego wyrobu (łój wołowy). Cienka warstwa tłuszczu chroni mięso przed nadmiernym parowaniem wody i dobrze wpływa na zachowanie soczystości.

Porcjowanie

Do obróbki cieplnej przeznacza się mięso w postaci:

- całych elementów gastronomicznych, porcjowanych po obróbce (pieczeniu);
- kawałków jednoporcjowych (kotlety, zrazy, befsztyki);
- małych kawałków (gulasz, paprykarz, ragoût).

Porcjowanie polega na krojeniu mięsa w poprzek włókien. Tak pokrojone mięso jest bardziej kruche oraz nie ulega deformacji podczas obróbki cieplnej.

Pobijanie i formowanie

Pobijanie mięsa przed obróbką cieplną ma na celu:

- zmiękczenie porcji mięsa przez rozbicie śródmięśniowej tkanki łącznej;
- zwiększenie kruchości i soczystości; przeciwdziałanie kurczeniu się tkanki łącznej przez rozbicie równoległe ułożonych włókien mięśniowych;
- wyrównanie grubości kawałków, dzięki któremu ciepło przenika równomiernie podczas obróbki cieplnej;
- wygładzenie powierzchni i nadanie porcjom określonego kształtu.

Mięso układa się na desce, przykrywa folią i pobija tłuczkiem zanurzonym w zimnej wodzie do momentu utraty sprężystości. Pobite kawałki mięsa formuje się za pomocą noża i ręki lub dwóch noży. Należy im nadać odpowiedni kształt, w zależności od przeznaczenia kulinarnego.

Zabiegi dodatkowe

Wykańczanie półproduktów

Wykańczanie powierzchni (tab. 11.6) ma za zadanie uatrakcyjnić potrawę (nadanie chrupkości i aromatu, działanie na zmysły), ochronę powierzchni i zachowanie struktury. Przeprowadzane jest w ostatniej chwili, tuż przed przystąpieniem do obróbki cieplnej. Obejmuje takie procesy, jak:

- solenie,
- oprószanie mąką,
- panierowanie.

Tabela 11.6. Sposoby wykańczania powierzchni półproduktów mięsnych [13, 25]

Oprószanie mąką	Obtaczanie w tartej bułce, grzankach	Panierowanie			
		masa jajowa + bułka tarta (pojedynczo)	mąka + masa jajo- wa + bułka tarta (podwójnie)	masło płynne + bułka tarta	ciasto „klar”
• smażone: sauté, bryzol, wątroba, stek	• smażone: kotlety, sznycel ministerski, masy mielone formowane	• smażone: kotlety wieprzowe, cielęce, sznycel, mostek cielęcy	• smażone różnymi metodami: sznycel, mostek cielęcy, wątroba, mózdzek, kotlety wieprzowe, cielęce	• pieczone na grillu	• smażone w głębokim tłuszczu: kotlety bez kości
• duszone: paprykarz, gulasz, zrazy bite, zrazy siekane, porcje duże					• gotowane, a następnie smażone po wiedeńsku: szynka wędzona, mostek cielęcy, nóżki cielęce
• gotowane: pulpety					

Szpielowanie

Szpielowanie stosuje się do mięsa chudego przeznaczonego do pieczenia. Słoniną szpielowi się mięso głównie wołowe z udźca przeznaczone do pieczenia, duszenia (sztufady) oraz dziczyznę. Mięso można szpielować lub owinać:

- słoniną (świeżą, wędzoną),
- boczkiem (świeżym, wędzonym),
- podgardlem (świeżym, wędzonym).

Pod wpływem wysokiej temperatury z surowca użytego do szpielowania częściowo wytapia się tłuszcz, przenika przez tkankę mięsną i zwiększa jej soczystość.

Przed szpielowaniem słoninę należy pokroić w słupki długości 4–6 cm o przekroju 1 × 1 cm. Im mniejszy kawałek mięsa (co najmniej 1 kg), tym delikatniejszy słupek. Gotowe słupki oprósza się przyprawami (majeranek, tymianek, papryka, bazylia) i dość mocno wychładza. Zasada szpielowania wynika z zachowania się mięsa podczas obróbki cieplnej. Słupki słoniny wprowadza się do otworów wykonanych w mięsie pod kątem, w poprzek włókien. Włókna podczas ogrzewania ulegają skurczowi (białka denaturują) i tracą na długości, a zyskują na grubości. Słupki słoniny wprowadzone równolegle do włókien zostałyby wypchnięte i cel szpielowania nie zostałby osiągnięty. Włókno przecięte w poprzek również będzie się kurczyło, ale siły skurczu nie będą działały w miejscu umieszczenia słoniny. Zasady szpielowania pokazano na ryc. 11.5.

11.3. Dobór techniki wykonania potrawy w zależności od jakości mięsa i podrobów

Na przydatność surowca do określonych celów kulinarnych (tab. 11.9, ryc. 11.7) wpływają liczne, powiązane ze sobą czynniki. Oto najistotniejsze z nich:

- gatunek, płeć, rasa i wiek zwierzęcia;
- sposób przygotowania zwierzęcia do uboju;
- postępowanie poubojowe, a zwłaszcza stopień dojrzałości mięsa;
- rodzaj elementu kulinarnego, zawartość i rodzaj tkanki łącznej;
- stan sanitarno-higieniczny mięsa.

Tabela 11.9. Dobór metod obróbki cieplnej w zależności od cech surowego mięsa

Obróbka cieplna	Charakterystyka mięsa	Przykłady
gotowanie w płynie	• mięso pochodzące ze sztuk starszych zawierające średnią i dużą ilość tkanki łącznej • cienkie mięśnie poprzerastane tkanką łączną • mięsne masy mielone	• wieprzowina: golonki, boczek, żeberka, karkówka, głowizna, ryj, ucho, nóżki, ogon • wołowina: pręga, łata, rostbef, szponder, nogi, łopatka, mostek, krzyżowa, karkówka • cielęcina: górką, goleń przednia i tylna, karkówka
smażenie	• mięso ze zwartych mięśni, bez tkanki łącznej, ze sztuk młodych • mięso rozdrobnione bez dodatków • mięso rozdrobnione z dodatkami	• wieprzowina: schab (ryc. 11.8), szynka, biodrówka, karkówka • wołowina: polędwica (ryc. 11.9), rostbef, udziec (skrzydło, zrazowa), antrykot z młodych sztuk • cielęcina: górką, udziec, nerkówka, mostek po ugotowaniu
duszenie	• mięso zawierające średnią ilość tkanki łącznej • mięso z fragmentem kości • mięso ze „zwartych” mięśni	• wieprzowina: żeberka, karkówka, łopatka, biodrówka, szynka, schab • wołowina: pręga, polędwica (ryc. 11.9), łata, rostbef, łopatka, zrazowa, skrzydło, ligawa, krzyżowa, kark, rozbratel, mostek, antrykot • cielęcina: górką, karkówka, łopatka, mostek, łata, udziec, nerkówka
pieczenie	• grube lub formowane partie mięśni bez tkanki łącznej • wskazane z młodych zwierząt	• wieprzowina: schab, szynka, łopatka, boczek, żeberka, karkówka • wołowina: polędwica, rostbef, łopatka, zrazowa, skrzydło • cielęcina: udziec, łopatka, mostek

NIE ZAPOMNIJ POCZĘSTOWAĆ
RODZINY 😊

SMACZNEGO 😊

Szaszłyki

(5 porcji)

Normatyw surowcowy:

- mięso, np. z szynki, 600 g
- papryka 100 g
- pieczarki 120 g
- sól, pieprz, papryka w proszku do smaku
- cebula 100 g
- sok z cytryny
- oliwa 20 cm³

Porcja to 1 szaszłyk tj. ok. 150 g.

Wykonanie:

1. Przeprowadzić obróbkę wstępną mięsa i warzyw.
2. Mięso wygnieść ręką, a następnie pokroić w równą kostkę o boku 2 cm. Skropić sokiem z cytryny, posmarować oliwą, oprószyć solą, pieprzem, papryką i pozostawić na 0,5 godziny.
3. Cebulę pokroić w plastry, paprykę w większą kostkę, pieczarki w grube talarki.
4. Nadziewać naprzemiennie na szpadki.
5. Smażyć na rozgrzanym tłuszczu (tłuszcz powinien sięgać do połowy półproduktu) z każdej strony lub upiec na grillu.